

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.7 (3079) ●

● ЧАЦВЕР, 21 лютага, 2008

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

**Музыка
Дома
Ваньковічаў**
Стар. 2

**Знічкі
Айчыны**
Стар. 3

**Пасля
“Развітання
з Радзімай” —
вяртанне**
Стар. 4

14 тамоў болю і любові

Выданне творчай спадчыны народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава распачало расійскае выдавецтва

Іван Ждановіч

Як праінфармаваў на прэзентацыі першых 6-ці тамоў генеральны дырэктар выдавецтва “Время” Барыс Пастарнак, яны спецыялізуюцца на выданні толькі якаснай літаратуры. Імкнуцца данесці да чытачоў зборы твораў знакавых рускіх пісьменнікаў, мысліцеляў XX стагоддзя і сучаснасці. Цяпер у рабоце, напрыклад, 30-томнік Аляксандра Салжаницына, 8-томнік Андрэя Сахарова, 10-томнік Фазіля Іскандэра і творы іншых аўтараў. Падрыхтавана першае поўнае выданне Андрэя Платонава.

У такім шэрагу, лічыць Б.Пастарнак, ганаровае месца належыць і Васілю Быкаву: ён сваімі перакладамі, публікацыямі ў рускіх часопісах, выдавецтвах даўно пра тое паклапаціўся. Пачынаючы работу, выдаўцы спачатку меркавалі прозу пісьменніка выдаць толькі на рускай мове. Звярнуліся ў Мінск, у Саюз беларускіх пісьменнікаў, з прапановай аб супрацоўніцтве. Сустрэчная прапанова была такая — рыхтаваць паралельна два зборы твораў: адзін — на беларускай, другі — на

рускай мовах. Так і дамовіліся. “Гэтая мадэль выдання больш зручная, і ў выніку больш эфектыўна працуе творчая група,” — удакладніў Барыс Пастарнак. Дарэчы, у яе склад сярод іншых увайшла і Ірына Уладзіміраўна, удава Васіля Быкава.

Чорны, белы, чырвоны, шэры... Гэтыя колеры дызайна вокладкі Збору твораў кантрасна, вобразна, шматзначна прадстаўляюць знакамитага аўтара чытачам. У яго творах, як вядома, шмат пакутаў і болю, а таксама вялікай любові да людзей. Першыя шэсць тамоў, вынік плённага супрацоўніцтва беларусаў і расіян, прыхільнікі таленту Васіля Быкава змаглі набыць на нядаўняй Міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы, якая праходзіла ў Мінску. Беларускамоўнае выданне робіцца з улікам “плана Быкава” — той паслядоўнасці падачы твораў, якой яна бачылася самому аўтару. На беларускай мове поўны Збор твораў Васіля Быкава выйдзе ў 14-ці тамах. “У Екацерынбургу, дзе друкуецца тыраж, на кнігі таксама ёсць попыт — і там жывуць беларусы,” — гаварыў кіраўнік выдавецтва,

Б. Пастарнак перадаў тамы твораў В. Быкава ўдаве Ірыне Уладзіміраўне

які, дарэчы, нарадзіўся ў Мінску. Дарэчы, у бібліятэкі Беларусі камплекты выдання будуць перадавацца бясплатна.

Збор твораў на рускай мове ўжо таксама гатовы да друку. Праўда, ён задуманы карацейшым, у 8-мі тамах. Тым не менш гэта будзе поўны збор прозы пісьменніка.

ВЕСТКИ

Японія і пяць чарнобыльскіх раёнаў

Васіль Харытонаў

Урад Японіі адобрыў выдзяленне паўтара мільёна долараў ЗША на рэалізацыю праекта на тэрыторыях Беларусі, якія пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Праект разлічаны на тры гады і непасрэдна закране інтарэсы як мінімум 50 тысяч жыхароў Слаўгарадскага, Столінскага, Чачэрскага, Брагінскага і Лунінецкага раёнаў. У ходзе яго рэалізацыі мяркуецца ў першую чаргу засяродзіцца на мінімізацыі наступстваў Чарнобыля.

Плануецца прадастаўленне экспертнай і тэхнічнай дапамогі па ўкараненні бяспечных і малазатратных метадаў вядзення сельскай гаспадаркі, павышэння яе прадукцыйнасці і садзейнічанне доступу на рынкі збыту. Адзін з важных кірункаў — павышэнне інфармаванаасці мясцовага насельніцтва аб карысці здаровага ладу жыцця.

Адначасова мяркуецца істотна павысіць узровень ведаў аб радыяцыйнай бяспецы сярод дзяцей і падлеткаў. З гэтай нагоды плануецца стварэнне школьных цэнтраў радыяэкалагічнага інфармавання і навучання.

Усведамленне асобы

Беларусь і дыяспара шырока ўшанавалі памяць Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча

Адам Мальдзіс

Як вядома, у спісе памятных дат ЮНЕСКА на 2008 год імя аднаго з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча суседнічае з такімі карыфеемі, як Роберт Бёрнс, Мікалай Гоголь, Фрыдрых Шылер. Асноўныя юбілейныя ўрачыстасці пачаліся ў дзень нараджэння пісьменніка, 4 лютага, прадстаўнічым вечарам у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Пра асноўныя вехі жыцця і творчасці юбілера расказаў кандыдат філалагічных навук Язэп Янушкевіч. Ён жа прадставіў прысутным нашчадкаў Дуніна-Марцінкевіча — яны прыехалі з Польшчы. З іх слова ўзяў Станіслаў Плаўскі. “Толькі

На ўрачыстасцях з нагоды юбілею В. Дуніна-Марцінкевіча

тут, — сказаў ён, — мы пераканаліся, якім вялікім чалавекам

быў наш прадзядуля”. Выступілі англійская паэтэса Вера Рыч,

якая пераклала на сваю родную мову камедыю “Пінская шляхта”, паэт Віктар Шніп, мастак Фёдар Ястраб.

У час вечара прэзентаваўся мультымедыйны дыск “Жыве паміж намі дудар наш”. На ім — бібліяграфія твораў Дуніна-Марцінкевіча і публікацый пра яго жыццё і творчасць. Дзейнічала таксама выстава кніг і іншых публікацый з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі. Асаблівую ўвагу прыцягвалі прыжыццёвыя выданні твораў пісьменніка: “Ідылія”, “Гапон”, “Дудар Беларускі, або Усяго пакрысе” і іншыя. Адсутнічала толькі канфіскаваная першая “быліца” з перакладу паэмы Адама Міцкевіча “Пан Тадэвуш”, якой у свеце захаваліся ўсяго чатыры экзemplяры. → Стар. 2

Салют, фестываль!

Сусветнае свята моладзі і студэнтаў упершыню пройдзе ў Беларусі.

Так, семнаццаты сусветны фестываль моладзі і студэнтаў пройдзе летам 2009 года менавіта ў Беларусі. Рашэнне аб правядзенні фестывалю пад лозунгам “Мы за мір без вайны” было прынята на рабочай канферэнцыі Сусветнай федэрацыі дэмакратычнай моладзі на пачатку лютага ў Лісабоне. У бліжэйшы час на адрас Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі, які выступіў ініцыятарам правядзення фестывалю, будзе накіраваны ліст з афіцыйнымі вынікамі галасавання.

Плануецца таксама, што ў ліпені 2008 года ў Каракасе, дзе ў 2005 годзе адбыўся папярэдні, 16-ты фестываль, моладзь Венесуэлы перададзць афіцыйны сцяг фестывалю.

Музыка Дома Ваньковічаў

У свой час ён быў знакамітым мастаком. Некаторыя з работ Валенція Ваньковіча знаходзяцца ў музеях і прыватных калекцыях Англіі, Францыі, Польшчы, Літвы, Італіі, Расіі. На радзіме ж няма ніводнага арыгінала яго карцін. Але памяць пра Ваньковіча захоўвае дом, які ў 20-30 гады XIX стагоддзя служыў майстэрняй таленавітаму мастаку.

Кацярына Немагай

Сярод сучасных мураваных забудов у самым цэнтры Мінска, на вуліцы Інтэрнацыянальнай (былой Валоскай), — невялікі аднапавярховы асабняк XIX стагоддзя. Тут з 2000 года дзейнічае музей “Дом Ваньковічаў. Культура і мастацтва першай паловы XIX стагоддзя” як філіял Нацыянальнага мастацкага музея.

— Гарадскі дом Ваньковічаў — не толькі помнік архітэктуры класіцызму, але і культурная каштоўнасць, — гаворыць дырэктар музея Наталля Сычова. — Раней, калі дом належаў Ваньковічам, у ім часта збіралася інтэлігенцыя, бывалі знакамітасці — Часлаў Манюшка, Ян Дамель, Караль Ліпінскі. Таму і аднаўлялі дом з мэтай зрабіць яго цэнтрам музычнага і культурнага жыцця Мінска.

Бадай, ніводзін вечар у сядзібе Ваньковічаў не праходзіў без музыкі. Якраз у той час увайшлі ў моду струнныя квартэты, часта музыцыраваў і сам гаспадар. Нібы ў працяг гэтай традыцыі музыка ў сядзібе Ваньковічаў гучыць і сёння. Вялізнай папулярнасцю раней карысталася фартэпіяна, валодаць якой павінна была кожная шляхецкая сям’я. Нямецкі раэль тае пары і цяпер упрыгожвае музычную гасціную музея, у якой ладзяцца канцэрты.

Тут часта праходзяць вечары рамансаў і камернай музыкі. Нядаўна ў музеі збіраліся жонкі замежных паслоў. Дарэчы, жонка міністра замежных спраў Беларусі Маргарыта Мартынава аднойчы пабачыла ў Парыжы

У адной з залаў Дома Ваньковічаў

карціны Ваньковіча, прывезла ў Мінск іх фотакопіі і перадала ў музей.

Летась Дом Ваньковічаў папоўніўся і новымі рэпрадукцыямі твораў мастака. Іх перадалі з Нацыянальнага музея Польшчы, зрабіўшы копіі спецыяльна для мінскага музея. Справа ў тым,

што варшаўскі музей валодае адной з самых вялікіх і цікавых калекцый карцін Валенція Ваньковіча. Дырэктар гэтага музея Фердынанд Рушчык адгукнуўся на просьбу беларускіх калегаў глыбей пазнаёміць мінчан з творчасцю мастака. У выніку для рэпрадукцый былі адабраны работы, розныя па манеры, тэхніцы, часе

стварэння. І вось цяпер у філіяле Нацыянальнага мастацкага музея можна ўбачыць аўтапартрэты Ваньковіча, партрэты яго блізкіх і сяброў, імператара Напалеона Банапарта, скрыпача Карала Ліпінскага, якога называлі польскім Паганіні.

Як паведаміў дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Пётр Казакевіч, некалькі твораў Ваньковіча ёсць і ў Варшаўскім музеі літаратуры. Рэпрадукцыі з гэтых карцін таксама будуць перададзены ў музей мастака.

Сёння галоўнае багацце Дома Ваньковічаў — партрэтная галерэя, якую склалі мноства рэпрадукцый работ майстра. На

карцінах адлюстраваны яго сучаснікі, дробная шляхта, службоўцы судовых ведамстваў, іх жонкі і дзеці.

Цікавыя і калекцыі сядзібнага партрэта. Дзякуючы гэтым твораў можна лепш уявіць сядзібы XIX стагоддзя. Менавіта ў Доме Ваньковічаў можна на некалькі імгненняў апынуцца ў мінулым і, напэўна, лепш зразумець яго.

Між іншым, работы па аднаўленні сядзібы працягваюцца. Побач з домам будуць пабудаваны флігель упраўляючага, брама. А перад уваходам хутка з’явіцца ўжо адліты з бронзы помнік Валенцію Ваньковічу.

Гісторыя ў фотаздымках

Іван Мірскі

Пераможцай рэспубліканскага конкурсу “Гісторыя вачыма дамашняга фатографа” сярод школ Беларусі стала вучаніца восьмага класа гімназіі горада Пружаны Таццяна Замковіч. Яна ўдастоена дыплама за сваю працу “След, які пакінула вайна ў гісторыі маёй сям’і”. Куратарам у маладой канкурсанткі была яе настаўніца Тамара Ляўчук.

Арганізавала конкурс, на які было прадстаўлена каля 250 работ вучняў з розных рэгіёнаў краіны, грамадскае аб’яднанне “Дыярыш” пры ўдзеле Таварыства беларускай мовы імя Францыска Скарыны. Мэта конкурсу — раскрыццё тэмы павагі да малой радзімы праз сямейнае фота.

Заўважым, што масавы конкурс “Гісторыя вачыма дамашняга фатографа” абуджае шырокую цікавасць моладзі да таго, што адбывалася і адбываецца навокал, а таксама жаданне “спыніць імгненне”, самому стаць адным з летапісаў гісторыі роднай краіны.

Усведамленне асобы

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

Два дні звыш 50 навукоўцаў працавалі на Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч у еўрапейскім кантэксте”, арганізаванай Нацыянальнай акадэміяй навук, Нацыянальнай камісіяй па справах ЮНЕСКА і Міністэрствам культуры Беларусі. Разглядалася творчая спадчына пісьменніка ў самых розных аспектах: асоба аўтара, яго традыцыі, паэтыка, еўрапейскі і нацыянальны кантэкст. Яе ўдзельнікі звярнуліся ў адпаведныя органы з прапановамі: адбудаваць былы дом пісьменніка ў Люцынцы Валожынскага раёна; устанавіць у Мінску, у скверы каля Ратушы, групавы помнік В. Дуніну-Марцінкевічу і яго паплечнікам — Станіславу Манюшку і Уладзіміру Сыракомлі; надаць імя песняра канцэртнай зале ў гасцініцы “Еўропа”, якая стаіць на месцы колішняга гарадскога тэатра, дзе

ў 1852 годзе дэбютавала марцінкевічаўская “Ідылія”.

Удзельнікі канферэнцыі наведвалі Бабруйск, каля якога, у фальварку Панюшкавічы, нарадзіўся пясняр, а таксама Валожынскі раён. Былі ўскладзены кветкі на магілу пісьменніка ў Тупальшчыне, да памятнага зна-

ка яму ў Люцынцы. А ў Пяршых гасцей чакаў вялікі канцэрт.

Не засталася ўбаку ад свята і духавенства. У бабруйскім парафіяльным касцёле, дзе хрысцілі будучага песняра, адкрыта мемарыяльная дошка (аўтар барэльефа Валяр’ян Янушкевіч), яе асвяціў Мітрапаліт Тадэвуш Кандрусевіч. Імша за яго памяць ад-

былася ў мінскім касцёле святога Роха, дзе хрысцілі ўсіх дзяцей пісьменніка.

Да 200-годдзя з дня нараджэння В. Дуніна-Марцінкевіча далучылася беларуская дыяспара. Як паведаміла беластоцкая “Ніва”, сёлетняя, XIV па ліку, польская Алімпіяда па беларускай мове праходзіць “пад знакам Марцінкевіча”. У пісьмовых работах і вусных адказах вучні Бельска, Беластока, Гайнаўкі і іншых гарадоў і вёсак расказваюць пра яго біяграфію, аналізуюць творчасць. Адзначылі юбілей і навучэнцы Беларускай гімназіі імя Ф. Скарыны ў Вільнюсе.

Першы том збору твораў пісьменніка

НАВІНЫ

Ад гімназіі вядзеца радавод

Ірына Цімохіна

Вільнюская школа імя Францыска Скарыны з беларускай мовай навучання адзначыла сваё 14-годдзе і чарговую гадавіну стварэння Віленскай беларускай гімназіі, прадаўжальнікам якой школа сябе лічыць.

89 гадоў назад у Вільні адкрылася беларуская гімназія, якая праіснавала да 1944 года. Гэтая навучальная ўстанова дала свету нямала яркіх імёнаў. Многія вядомыя беларусы — пісьменнікі, паэты, вучоныя, медыкі — былі выпускнікамі гімназіі. Выкладалі ў ёй сярод іншых і Максім Танк, і будучы амерыканскі вучоны беларускага паходжання Барыс Кіт. А праз шмат гадоў пасля закрыцця гімназіі ў Вільнюсе адкрылася беларуская школа, якая працягвае традыцыі той навучальнай установы.

З нагоды своеасаблівага свята школу імя Францыска Скарыны наведалі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Дражын, Генеральны дырэктар дэпартаменту нацыянальных меншасцяў і эміграцыі пры ўрадзе Літвы Антанас Пятраўскас, прадстаўнікі беларускай дыяспары. Тут таксама былі вучні і выкладчыкі з іншых вільнюскіх школ. Прыехалі былыя выпускнікі з Літвы і Беларусі.

У сяброўства — глыбокія карані

Пабачыць беларускія старадрукі можна ў Рызе, у адным з філіялаў Латвійскай акадэмічнай бібліятэкі. Тут працуе выстава “Беларусь-Латвія: гістарычны, навуковы і культурны дыялог”, якую наладзілі Латвійская акадэмічная бібліятэка разам з Пасольствам Рэспублікі Беларусь у Латвіі.

У экспазіцыі прадстаўлена больш за 300 экспанатаў з архіўных фондаў бібліятэкі, прысвечаных культурным, навуковым, гістарычным сувязям паміж дзвюма краінамі-суседкамі. Сярод экспанатаў ёсць такія, якім па дзвесце і больш гадоў. На выставе можна ўбачыць таксама фотаматэрыялы з экспедыцый прафесара Яніны Курсітэ па тэрыторыі Беларусі ў пошуках слядоў пражывання латышоў у памежных рэгіёнах.

У калекцыі Латвійскай акадэмічнай бібліятэкі ўвогуле шмат цікавых выданняў пра Беларусь: манаграфіі беларускіх вучоных, выданні твораў літаратуры, мастацкія альбомы, праграмы тэатральных выстаў, фотаздымкі і іншыя матэрыялы. Да выставы прымеркаваны і вернісаж беларускага мастака Мікалая Дундзіна з Віцебска, у якога склаліся добрыя творчыя сувязі з краязнаўчым музеем горада Лудза. А вось цяпер з яго творчасцю знаёмяцца жыхары і госці сталіцы Латвіі.

Гродна

Вандроўкі па старажытнай Гародні, нататкі пра ўраджэнцаў горада, якія пакінулі пасля зямнога быцця выразны, сапраўды зоркавы след, могуць быць вельмі доўгімі.

Знічкі Аўчынны

Алесь Карлюкевіч

Пачнем са знаёмства з Іванам Данілавічам Жангаловічам, які ў Расіі вядомы як адзін з заснавальнікаў касмічнай геадэзіі. Ён нарадзіўся ў Гродне 20 лютага 1892 года. У 1946-м Івану Данілавічу прысуджана ступень доктара фізіка-матэматычных навук. З 1920 па 1966 гады працаваў у Інстытуце тэарэтычнай астраноміі Акадэміі навук СССР. Удзельнічаў у палярных экспедыцыях. Пакінуў працы па вывучэнні фігуры Зямлі, касмічнай геадэзіі, геофізіцы. Некаторы час займаў пасаду дырэктара астранамічнага інстытута, у 1943–1966 гадах — намесніка дырэктара. Аўтар манаграфіі “Знешняе гравітацыйнае поле Зямлі і фундаментальныя пастаянныя, звязаныя з ім”. У гонар Жангаловіча названа малая планета.

Гародзенцы ва ўсіх сваіх пакаленнях былі ўважлівымі да навукі, асветніцтва. І ў XIX — на пачатку XX стагоддзя, у часіны, да якіх найболей прывязаны выявы старых беларускіх паштовак, — таксама. Прыкладам, у 1846 годзе ў Гродне нарадзіўся беларускі і рускі мовазнавец-славіст Ігнат Ігнатавіч Казлоўскі. Сярод найболей яркіх яго работ — кніга “Лёс народнай мовы ў Літве і на Жмудзі”, выдадзеная ў Вільні ў 1870 годзе.

У гісторыю айчыннага жывапісу як мастак-баталіст увайшоў Януар Сухадольскі (нарадзіўся ў 1797 годзе). Першыя ўрокі жывапісу будучы майстар браў у знакамітага польскага мастака А. Брадоўскага. Што цікава: наш зямляк у якасці баталіста ўдзельнічаў у руска-іранскай вайне ў 1826–1828 гадах. Знаходзіўся пры штабе фельдмаршала І. Паскевіча. На заказ военачальніка стварыў цыкл карцін. У 1830–1831 гадах Сухадольскі ўдзельнічаў у паўстанні. Затым вымушана эміграваў,

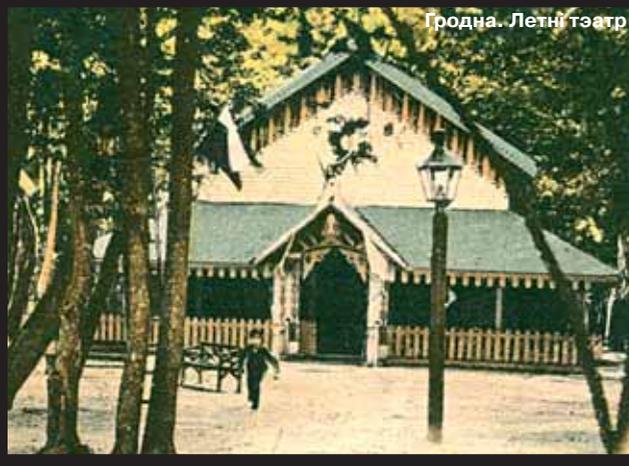
жыў у Рыме. Калі прыйшла амністыя, вярнуўся на радзіму, дзе жыла сям’я. Па запрашэнні імператара Мікалая I паехаў у Пецябург. Там атрымаў заказ на цыкл карцін пра батальныя сцэны Айчычнай вайны 1812 года. Цяпер частка карцін слаўтага гарадзенца захоўваецца ў Гомельскім краязнаўчым музеі — якраз тая работа, што былі створаны на заказ фельдмаршала І.Паскевіча.

там не правучыўся. Некалькі гадоў працаваў кніжным ілюстратарам. Удзельнічаў у мастацкіх выставах.

Рэдка цяпер згадваецца імя Эміля Абрамавіча Абрамовіча, які нарадзіўся ў Гродне ў ліпені 1862 года. А між тым гэта — яркая асоба ў сацыял-дэмакратычным руху канца XIX стагоддзя. У 1884 годзе Эміль Абрамовіч стварыў гурток у Дэрпце, калі вучыўся там ва

Гарадскі тэатр. Пачатак XX ст.

Гродна. Летні тэатр

Калі будзеце аглядаць на паштоўках Дварцовую плошчу, Губернатарскі дом, то ведаце: гэтыя гістарычныя фрагменты памяці былі вядомыя і мастаку Льву Баксту (сапраўднае прозвішча — Розенберг). Нарадзіўся ён у Гродне ў 1866 годзе. Праўда, яшчэ малым разам з бацькамі пераехаў у Пецябург. Калі закончыў гімназію, па парадзе скульптара М. Антакольскага, які быў досыць вядомай фігурай у рускім мастацтве XIX стагоддзя, паступіў у Пецябургскую Акадэмію мастацтваў. Праўда, доўга

універсітэце. Пасля пераязджае ў Вільню і актыўна займаецца рэвалюцыйнай прапагандай. Затым стварае гурток у Кіеве. У 1892 годзе быў арыштаваны. Пасля турэмнага зняволення ў Кіеве, Санкт-Пецябургу Абрамовіча выслалі ў Сібір, дзе ссыльны працаваў урачом. У 1912 годзе надрукаваны артыкул Абрамовіча ў “Правде” пра славуці Ленскі расстрэл рабочых. Памёр наш зямляк у Сібіры ў 1922 годзе.

У кагорце слаўных ураджэнцаў Гродна і тых, хто спрычыніўся да гісторыі го-

Привѣтъ изъ Гродны Utkony z Grodna

Гродна. Агульны выгляд

Гродна. Банковая вуліца. Пачатак XX ст.

Гродна. Фарны касцёл і рыначная плошча. 1915 г.

рада, асаблівае месца займаюць рупліўцы на ніве прыгожага пісьменства. Згадаем некаторых з іх. У 1909 годзе нарадзілася празаік, дзіцячы пісьменнік Зінаіда Бандарына. І цяпер, праз паўвека пасля першага выдання, цікаваць у самага шырокага кола чытачоў, прынамсі, у тых, хто не раўнадушны да беларускага слова, выклікае яе аповесць “Ой, рана на Івана...” Ёмка, лаканічна і разам з тым па-майстэрску расказала пісьменніца пра

маленства, юнацтва Янкі Купалы.

Васіль Быкаў пражыў у Гродне амаль трыццаць гадоў. Многія свае вядомыя творы народны пісьменнік Беларусі напісаў менавіта тут. А Данута Бічэль-Загнетава, Міхась Васілёк, Юрка Голуб, Марыя Шаўчонак, Аляксей Пяткевіч, Вольга Іпагава, Аляксей Карпюк... У кожнага з іх — свая сувязь з Гродна. Не часта ў кантэксце гісторыі беларускай літаратуры згадваецца імя па-

эта Міхася Карпенкі. Яно і зразумела: жыве ў асноўным у Туркменіі, пісаў вершы на рускай мове, выдаваўся ў Ашхабадзе і Нукусе. За журналісцкую рупліваць адзначаны званнем заслужанага работніка культуры Туркменскай ССР. А вытокі, пачаткі яго літаратурнай работы — у Гродне. Першая паэтычная публікацыя — у “Гродзенскай праўдзе”. Першыя ўрокі літаратурнага майстэрства браў у Міхася Васілька. І пісаць пачынаў на беларускай мове, калі яшчэ вучыўся ў Гродзенскім культурна-асветніцкім вучылішчы.

Не чужы для Гродна чалавек і паэтэса Аўгіння Кавалюк, якая сваё жыццё звязала з Расіяй: доўгі час жыла ў Санкт-Пецябургу. А вучоны-кнігазнаўца Мікола Нікалаеў (ураджэнец Наваградчыны) часта наведваецца з Санкт-Пецябурга ў Гродна, нават чытае лекцыі студэнтам мясцовага ўніверсітэта. Жаданне вяртання, жаданне жыць адным лёсам з Айчынай, роднай старонкай. І гэта ўпрыгожвае нашых землякоў. А цікавыя людзі, у сваю чаргу, упрыгожваюць сам горад.

© В поісках утраченнаго Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

Пасля “Развітання з Радзімай” – вяртанне

3 Масквы ў Беларусь перададзены віртуальныя копіі з архіва славутага кампазітара і дыпламата Міхала Клеафаса Агінскага. Прэзентацыя каштоўных дакументаў прайшла ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускага тэатра і музыкі.

Галіна Івцуц

Тут варта згадаць пра абставіны, пры якіх быў напісаны чароўны паланез “Развітанне з Радзімай”. Існуе шмат міфаў. Адзін з іх: аўтар пакінуў рукапіс на стале перад выстралам сабе ў скронь з пісталета (нават было выданне з такім малюнкам). У другой версіі паланез нараджаецца ў перуновую ноч на граніцы з Прусіяй, дзе разгромленыя паўстанцы-кашчюшкаўцы шукаюць паратунку ад царскіх войскаў. Тады ж аўтар нібыта развітваўся і са сваім першым каханнем.

Але на самой справе Агінскі ў 1794 годзе ні з кім і ні з чым не развітваўся. Яго першая жонка, Ізабела Лясоцкая, не змагла дараваць мужу, што ён заклаў яе каштоўнасці дзеля ўзбраення паўстанцаў, таму засталася ў краі, ініцыявала развод. А віленская сустрэча з дачкой італьянскага гандальера Марыяй Неры яшчэ была далёка наперадзе. І з радзімай тады развітання не было: Міхал Клеафас спадзяваўся вярнуцца пераможцам. І вярнуўся ў 1802 годзе. Хоць і не пераможцам, але абдораны ласкай самога Аляксандра І, асеў у маёнтку Залессе, што на Сморгоншчыне, падараваным яму састарэлым маладзечанскім дзядзькам. І ператварыў сядзібу ў “Паўночныя

І цяпер у Залессі танцуюць паланез (фота за архіва Адама Мальдзіса)

Афіны”, цэнтр музычна-культурнага жыцця. Стаў значнай фігурай царскага сената, пераказваў расійскаму імператару свае праекты аблягчэння жыцця сялян, адраджэння Вялікага Княства Літоўскага. Жыў надзеяй, музыкай і дзедзьмі, таксама ўсебакова адоранымі.

Надзея памерла, калі Агінскі адчуў, што Аляксандр І ніколі не выканае сваіх абяцанняў. Да таго ж выспеў канфлікт з Марыяй Неры: нягледзячы на прывоенае ёй княжацтва, яна паводзіла сябе зусім не арыстакратычна. Вось і ўзнікла думка: выехаць за граніцу, у Італію. Нібыта на лячэнне. Без рэчаў, рукапісаў. Паперы Міхал пакінуў сыну Ірэнеушу,

каб той у выпадку смерці перадаў пяць куфраў з імі ў імператарскі архіў. Бо ў Залессі, пры такой гаспадыні, усё магло загінуць.

Тады ж, у 1822 годзе, калі Агінскі назаўсёды пакідаў беларуска-літоўскія землі, і было напісана славутае музычнае развітанне з Радзімай. Прынамсі, так лічыць большасць даследчыкаў. А сакратар кампазітара, Леанард Ходзька, аўтар паэмы “Залессе”, зрабіў малюнак тагачаснай сядзібы.

У 1833 годзе кампазітар памёр у Фларэнцыі: сёння над яго магілай узвышаецца бюст работы беларускага скульптара Валяр’яна Янушкевіча. А неўзабаве Ірэнеуш выканаў бацькаў завет:

куфры з рукапісамі былі дастаўлены ў Маскву, у сховішча старажытных актаў. Доўгі час пра гэта ніхто асабліва не ведаў. Некаторыя наіўна сцвярджалі, што паперы закапаны дзесьці ў Залессі.

...І вось у Вялікабрытанію паехаў паслом ад Беларусі Уладзімір Шчасны. Там ён пазнаёміўся з нашчадкамі Агінскага — Анджэем і Іва Залускімі, таксама кампазітарамі і музыкантамі. Яны ведалі сваю прарадзіму, напісалі кніжкі пра славутага продка (у перакладах яны перавыдадзены ў Мінску). І расказалі пра маскоўскія рарытэты, ужо часткова выкарыстаныя імі ў даследаваннях.

Развязка гісторыі на-

ступіла, калі Уладзімір Шчасны, вярнуўшыся ў Мінск, узначаліў Нацыянальную камісію па справах ЮНЕСКА. Ён звярнуўся з просьбай у Маскоўскае бюро ЮНЕСКА, каб тое пасадзейнічала зняццю электронных копіяў з рукапісаў Агінскага (сёння яны захоўваюцца ў Расійскім архіве старадаўніх актаў) і перадачы іх у Беларусь. Патрабавала гэта нямаля часу, працы і сродкаў.

На прэзентацыю атрыманага падарунка ў Музеі гісторыі беларускага тэатра і музыкі (філіял яго знаходзіцца якраз у Залессі) сабраліся дыпламаты, навукоўцы, дзеячы культуры, журналісты. Прысутных віталі міністр замежных спраў Беларусі Сяргей Мартынаў, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь Аляксандр Сурыкаў, ад імя ЮНЕСКА — Уладзімір Шчасны, дырэктар музея Зінаіда Кучар і іншыя. Яны выказалі радасць з нагоды знакавай падзеі, агледзелі некаторыя дакументы, раздрукаваныя на паперы. І мелі магчымасць пераканацца, што перададзены дар ужо “жыве”: на вечары былі выкананы тры невядомыя раней музычныя творы Агінскага, ноты якіх аказаліся ў куфрах, адвезеных з Залесся ў Маскву сынам кампазітара.

Кніга дапамагае бацькам

«Дзеці. Чытанне. Грамадства» — пад такой назвай у Цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы Мінска прайшла Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя.

Падчас канферэнцыі, удзельнікі якой зрабілі грунтоўны аналіз чытацкага попыту дзяцей і падлеткаў на літаратуру, якая паступае ў бібліятэкі, выявіўся рост цікавасці менавіта да кніг выдавецтва «Мастацкая літаратура». Як станоўчы фактар, у прыватнасці, адзначаліся павелічэнне колькасці праявітых твораў для дзяцей беларускіх аўтараў, высокая якасць афармлення кніг выдавецтва.

Неаднаразова на канферэнцыі гучала думка наконт таго, што ў разнастайным патоку літаратуры застаюцца запатрабаванымі навукова-папулярныя кнігі, створаныя на беларускім матэрыяле (серыя «Зямля мая», «Жыццёпіс вялікіх князёў літоўскіх», «Славуцья імёны»). Бібліятэкары выказалі шчырую падзяку за працу, якая вядзецца выдавецтвам па прапагандзе беларускай кнігі: пісьменнікі — аўтары «Мастацкай літаратуры» — частыя госці бібліятэкі горада.

Пра побыткі і планы выдавецтва па выпуску кніг для дзяцей у дакладзе «Быць бацькамі, не айчымамі, або Літаратурная адказнасць перад дзедзьмі» расказала загадчык рэдакцыі дзіцячай літаратуры «Мастацкай літаратуры» пісьменніца Алена Масла.

Водар мінулых часоў

У Баранавіцкім дзяржаўным універсітэце задумалі зрабіць гістарычную рэканструкцыю агарода і кветніка канца XVIII — пачатку XIX стагоддзяў.

Работы будуць весціся на тэрыторыі музея-сядзібы Адама Міцкевіча ў Завоссі Баранавіцкага раёна, дзе ў 1798 годзе нарадзіўся паэт. Пры гэтым прадугледжана выкарыстанне тых відаў кветкавых культур, якія тады раслі тут.

Удзельнікі праекта — студэнты і выкладчыкі універсітэта. Спачатку яны вывучалі тагачасныя літаратурныя творы, у тым ліку і Адама Міцкевіча. “Мы ўстанавілі каля 70 раслін, якія выкарыстоўваліся ў тую пару на кветніках і агародах. Цяпер практычная група вядзе пошук іх аналагаў сярод сучаснай гатунковай разнастайнасці, бо шматлікія гатункі за два стагоддзі значна змяніліся”, — сказаў ініцыятар і кіраўнік праекта, выкладчык кафедры натуральных і матэматычных дысцыплін Баранавіцкага дзяржаўнага універсітэта Уладзімір Зуеў.

Разбіўка агарода і кветніка на тэрыторыі сядзібы пачнецца ўжо вясной. Уся экспазіцыя будзе аформлена таблічкамі з інфармацыяй пра кожную расліну, у тым ліку і пра згадванне яе ў пэўным літаратурным творы таго часу.

Брава, Юлія!

Юная піяністка з Мінска іграла ў Эстоніі бездакорна

Дзіяна Грышанав

Пятнаццацігадовая выхаванка гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Юлія Ермалаева заняла другое месца ў сярэдняй узроставай групе на Міжнародным конкурсе маладых піяністаў у эстонскім горадзе Нарве. Конкурс сабраў амаль 60 выканаўцаў з 11 краін. Дарэчы, гэта ўжо не першае паспяховае выступленне выхаванкі настаўніцы музыкі Наталлі Ташчылінай за мяжой — у Італіі, Галандыі, Украіне, Літве і іншых краінах.

На гэты раз аўтаргэтнае

журэ, у склад якога ўваходзілі прафесары Пееп Ласман (Эстонская акадэмія музыкі і тэатра), Хамс Аль-Вадзі Юрыс (акадэмія імя Сібеліуса ў Хельсінкі), Браніслава Кавала (Варшаўская акадэмія імя Ф.Шапэна), Юрыс Каліцэмс (Латвійская музычная акадэмія) і Аляксандр Мндаянц (Маскоўская дзяржаўная кансерваторыя), адзначыла бездакорнае выкананне Юліяй Ермалаевай конкурснай праграмы. На цырымоніі ўшанавання пераможцаў, якая адбылася ў нарвскай канцэртнай зале “Жэнева”, да арганізатараў і ўдзельні-

каў конкурсу з прывітальнымі словам звярнуўся генеральны консул Беларусі ў Таліне Аляксандр Астроўскі. У мерапрыемстве таксама прынялі ўдзел Пасол Польшчы ў Эстоніі Томаш Хлонь і Генеральны консул Расіі ў Нарве Мікалай Бандарэнка.

Лаўрэаты конкурсу выступілі на сцэне лепшай талінскай канцэртнай залы “Эстонія”. Юлія Ермалаева атрымала спецыяльныя прызы мэрыі Нарвы, французскага культурнага цэнтра ў Таліне і сувенір ад генеральнага консульства Беларусі ў эстонскай сталіцы.

Юлія Ермалаева з настаўніцай Наталляй Ташчылінай